

Un projecte per al Pirineu

Joan GANYET i SOLÉ

Sra. Ministra, secretari d'Estat, director, ministre, ambaixadors, alcaldes, *maires*, amigues i amics.

Gràcies a la Societat Andorrana de Ciències i a la Universitat Catalana d'Estiu per fer possible aquesta jornada.

Deixin-me formular d'entrada dues constatacions: 1a) el Pirineu és marginal entre les potents aglomeracions urbanes de Barcelona i Tolosa; i 2a) el Pirineu no té projecte.

Avui els grans termes es decideixen a les àrees metropolitanes: l'economia, la política, la cultura, la recerca, la pau i la guerra.

Les grans ciutats ens han imposat la seva escala de valors: la manera de parlar, els hàbits de consum, l'arquitectura, les modes, etc.

No amb mala fe, és clar, ens han destinat als pirinencs un rol auxiliar, secundari, de zona de descans. Ens han especialitzat a acollir-los quan no produeixen. Som vistos com a "*escenografies del lleure*". Res més.

Ens hem de preguntar, si les coses són així, com canviar la dinàmica. Com singularitzar el Pirineu. Com crear un pol d'activitat econòmica i cultural que no depengui tant i tant de les preferències i necessitats dels urbans.

Al Pirineu li cal un projecte compartit. El futur del Pirineu passa ineludiblement per sumar energies, per un canvi mental. Per una relació intensa entre les valls. Per mirar lluny, per posar els llums llargs.

El recent fracàs de la candidatura als JJOO d'hivern de 2030 és un exemple claríssim del que passa quan es decideix en despatxos situats a 200 km de distància en absència d'una veu organitzada i representativa del Pirineu.

Els proposo que fixem ara la nostra atenció sobre quatre apunts de la realitat:

1- Del Pirineu, Andorra n'és el territori més poblat (té 80.000 habitants), amb una superfície

comparativament petita de només 465 km² i un creixent risc de congestió física per l'accelerat ritme de construcció. Contrasta amb els només 70.000 habitants de l'alt Pirineu català, que ocupen 6.000 km², el 20% de la superfície de Catalunya.

2- L'Arieja, els Pirineus Orientals, la Cerdanya, l'Alt Urgell, els Pallars, l'Alta Ribagorça, i l'Aran no han reeixit econòmicament, malgrat ser membres de ple dret de la UE i ser empori d'espai, de bellesa i d'història. Recordin el que deia Hans Magnus Enzensberger: "Els privilegiats del segle XXI seran els que tindran espai i silenci".

3- La UE té la promoció de les àrees de muntanya entre les seves polítiques. Malgrat això, l'efectivitat dels ajuts dispensats fins ara és molt mins a causa de la dispersió dels mateixos ajuts, cosa que n'impedeix tot efecte multiplicador.

4- No hi ha cap coordinació entre la munió de projectes locals pirinencs. Cada vall fa la seva guerra. La suma de totes les accions disperses és poc productiva i té molt poca o nul·la visibilitat.

Ateses aquestes premisses, és indispensable que el Pirineu es doti d'un projecte estratègic, un projecte a 20/30 anys, un projecte comú, si vol guanyar-se el futur.

I en aquest projecte compartit, a l'Antoni Pol i a mi ens sembla que, per estatus polític, per demografia i per pes del terciari, a Andorra li pertoca ser el pal de paller d'una part significativa del Pirineu, una àrea de 250.000 habitants i 10.000 km² situats als vessants nord i sud de la serralada, un autèntic pal de paller territorial, un rol que no ha exercit mai. Andorra necessita ara fer un salt d'escala funcional i territorial si no vol cloure's en ella mateixa. El món és ja un altre, el món ha canviat.

Com tots sabem, el Principat està immers en l'actualitat en la negociació per a l'establiment d'un conveni amb la UE. Davant d'un repte tan important, els negociadors poden adoptar com a mínim dues posicions, cadascuna perfectament legítima i que, de fet, poden complementar-se:

a) Una posició conservadora i, podem dir-ne, defensiva: salvar el que es pugui del tabac, preservar els monopolis de l'electricitat i de les telecomunicacions, les quotes de treballadors estrangers, etc.

b) Una postura proactiva, molt més ambiciosa: cercar contribuir directament a la construcció europea col·laborant estretament amb els ciutadans comunitaris veïns. Com fer-ho? Reconeixent, d'acord amb la UE, Espanya i França un "Espai funcional Andorra-Pirineus", o àrea de cooperació reforçada, una zona de relació intensiva generalitzada en el camp dels transports i les comunicacions, de la sanitat, de la universitat i la recerca, de la indústria, de l'agricultura i la ramaderia, de la protecció del medi físic i del paisatge, de la circulació de treballadors, etc. Segons la meua modesta opinió, la millor posició negociadora seria una intel·ligent combinació d'ambdues estratègies complementàries.

Proposem, doncs, un *win-win*, una simbiosi en benefici mutu, amb la preparació i presentació de projectes de conjunt susceptibles de ser cofinançats per la UE, França i Espanya. Un exemple paradigmàtic: algú pot esperar que en el crucial tema del desenclavament físic, el tren Andorra-Barcelona del qual darrerament tant es parla, té cap altra sortida que no sigui el cofinançament comunitari?

Els pocs acords existents avui entre Andorra i les valls veïnes en sanitat, residus, promoció conjunta dels parcs naturals, etc., són positius, però esparsos, puntuals i molt laboriosos. És de tota evidència que cal un paraigua general que actui de motor, un marc politicoadministratiu reconegut per la UE, Espanya i França, que promogui, gestioni i faciliti la generalització de la cooperació transfronterera en benefici de tothom, un espai funcional Andorra-Pirineus dotat d'un ens de pensament i d'acció.

I unes consideracions finals:

- 1- Els responsables polítics de la UE, de França i Espanya, si els ho expliquen bé, entendran perfectament que el que aquí es proposa no trenca res, no va contra ningú, sinó a favor de despertar energies adormides, a favor de la qualitat de vida i de la creació de riquesa en una part significativa del Pirineu. I que té el valor afegit de ser una iniciativa autòctona, sense paternalismes externs, sorgida de la base.
- 2- Observem amb una certa preocupació com la Comunitat de Treball dels Pirineus viu una etapa d'estancament, de manca d'iniciatives potents. No obstant això, els projectes Poctefa són molt estimables, per bé que manifestament insuficients.
- 3- L'espai funcional Andorra-Pirineus, o àrea de cooperació reforçada, encaixa perfectament en l'Àrea funcional Territori de Muntanya Est (Interreg-Poctefa 2021-2027), aprovada per la UE, encara que aquesta s'allarga després fins al Mediterrani. Això facilita molt tot el procés.
- 4- Ningú no dubta que la creació de l'Espai funcional Andorra-Pirineus serà contemplat pels ciutadans del migdia d'Europa com una inesperada iniciativa dels muntanyencs enormement atractiva i que la farà creditora amb tota naturalitat de la marca Pirineus per les seves dinàmiques interna i externa.
- 5- De la mateixa manera que la unitat d'Europa és indispensable per poder jugar un rol protagonista en el concert mundial en els propers decennis, la unitat d'acció dels pirinencs és condició *sine qua non* per a la seva supervivència com a societat amb personalitat pròpia, una societat que mereix respecte i consideració per la seva singularitat.
- 6- I molt important: la joventut del Pirineu té la imperiosa necessitat d'il·lusió, té la urgència d'un projecte gran que els engresqui i els obri de bat a bat les portes del futur. Si no hi és, els més ben preparats continuaran marxant irremissiblement, una sagnia suïcida que no ens podem permetre de cap de les maneres.

I una cloenda en forma de pregunta: serà possible que en el conveni Andorra-UE figuri aquest projecte de caràcter estratègic? Voldríem que així fos.

El pensador indígena Ailton Krenak ens advertia: "El futur és ara i potser no hi haurà demà."
Moltes gràcies,

Joan Ganyet i Solé,
ex-alcalde de la Seu d'Urgell, ex-senador i arquitecte